

نظرات استدلالی شورای نگهبان

عنوان

لایحه معاهده استرداد مجرمین بین جمهوری اسلامی
ایران و جمهوری خلق چین

شماره مسلسل: ۱۳۹۴۰۰۳۴

تاریخ: ۱۳۹۴/۳/۱۱

پژوهشکده شورای نگهبان

شناسنامه

عنوان:

نظرات استدلالی شورای نگهبان

لایحه معاهده استرداد مجرمین بین جمهوری
اسلامی ایران و جمهوری خلق چین

استخراج، تنقیح و تدوین:
حسین فاتحی زاده

بازبینی و نظارت علمی:
مصطفی مسعودیان

گروه تدوین نظرات و مبانی آراء شورای نگهبان

شماره مسلسل: ۱۳۹۴۰۰۳۴

تاریخ انتشار: ۱۳۹۴/۳/۱۱

پژوهشکده شورای نگهبان

فهرست مطالب

۲	.....مقدمه
۳	.....لایحه معاهده استرداد مجرمین بین جمهوری اسلامی ایران و جمهوری خلق چین
۳	.....مرحله اول
۸	.....نظر (مرحله اول) شورای نگهبان
۹	.....مرحله دوم
۱۱	.....سرانجام مصوبه

مقدمه

بر اساس اصل (۹۴) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، کلیه مصوبات مجلس شورای اسلامی به وسیله شورای نگهبان از نظر انطباق با موازین اسلام و قانون اساسی مورد بررسی قرار می‌گیرد و در صورت مغایرت برای تجدیدنظر به مجلس بازگردانده می‌شود. همچنین به موجب اصل (۸۵) قانون اساسی مجلس شورای اسلامی می‌تواند تصویب اساسنامه‌های دولتی را به دولت واگذار کند که در این صورت اساسنامه‌های مصوب دولت می‌بایست به لحاظ انطباق با شرع و قانون اساسی به تأیید شورای نگهبان برسند. علاوه بر این به موجب اصل (۴) قانون اساسی، کلیه قوانین و مقررات مدنی، جزایی، مالی، اقتصادی، اداری، فرهنگی، نظامی، سیاسی و غیر این‌ها باید بر اساس موازین اسلامی باشد. این اصل بر اطلاق یا عموم همه اصول قانون اساسی و قوانین و مقررات دیگر حاکم است و تشخیص این امر بر عهده فقهای شورای نگهبان است. تفسیر قانون اساسی نیز به موجب اصل (۹۸) قانون اساسی بر عهده شورای نگهبان قرار گرفته است.

در راستای اجرای این اصول، کلیه مصوبات مجلس، اساسنامه‌های دولتی و استفساریه‌ها در جلسات شورای نگهبان مورد بررسی فقهی و حقوقی قرار گرفته و نظر نهایی شورا ابلاغ می‌گردد. با عنایت به تأکیدات رهبر معظم انقلاب اسلامی مبنی بر ضرورت اعلام مبانی و استدلالات شورای نگهبان، گروه تدوین پژوهشکده شورای نگهبان، با همکاری اداره تدوین دفتر امور حقوقی شورای نگهبان، اقدام به استخراج استدلالات و مبانی نظری آراء این شورا نموده است. کارشناسان این پژوهشکده، با مطالعه دقیق متن مذاکرات شورای نگهبان - که از سوی معاونت اجرایی ضبط و پیاده‌سازی می‌شود - استدلالات و ظرایف مورد نظر اعضاء را استخراج نموده و با حفظ اصالت، آن‌ها را در قالب یک متن علمی به جامعه حقوقی کشور ارائه می‌نمایند. یقیناً انتشار مبانی اظهارنظرهای شورای نگهبان، موجب آشنایی هرچه بیشتر جامعه علمی و نهادهای تقنینی و اجرایی کشور با فعالیت‌های این شورای حساس و تأثیرگذار شده و همچنین می‌تواند به عنوان متون درسی و پژوهشی در محافل دانشگاهی و حوزوی مورد استفاده قرار گیرد.

لایحه معاهده استرداد مجرمین بین جمهوری اسلامی ایران و جمهوری خلق چین

مرحله اول

تاریخ مصوبه مجلس شورای اسلامی: ۱۳۹۲/۸/۱۲

تاریخ بررسی در شورای نگهبان: ۱۳۹۲/۸/۲۰

ماده واحده - معاهده استرداد مجرمین بین جمهوری اسلامی ایران و جمهوری خلق چین، به شرح پیوست، تصویب و اجازه مبادله اسناد آن داده می‌شود.

تبصره - رعایت اصل یکصد و سی و نهم (۱۳۹) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران در اجرای ماده (۲۱) معاهده^۱ و اصل هفتاد و هفتم (۷۷) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران برای هرگونه اصلاح معاهده در اجرای ماده (۲۲)^۲ آن، الزامی است.

بسم الله الرحمن الرحيم

معاهده استرداد مجرمین بین جمهوری اسلامی ایران
و جمهوری خلق چین

---

۱. ماده (۲۱) معاهده استرداد مجرمین بین جمهوری اسلامی ایران و جمهوری خلق چین:

«ماده ۲۱- حل و فصل اختلافات

هرگونه اختلاف ناشی از تفسیر یا اجرای این معاهده به وسیله مشورت از طریق مجاری دیپلماتیک حل و فصل خواهد شد.»

۲. ماده (۲۲) معاهده استرداد مجرمین بین جمهوری اسلامی ایران و جمهوری خلق چین:

«ماده ۲۲- لازم الاجراء شدن، اصلاح و خاتمه

۱- این معاهده منوط به تصویب است. این معاهده در سی‌امین روز پس از تاریخ مبادله اسناد تصویب، لازم الاجراء می‌گردد.

۲- این معاهده ممکن است در هر زمان با توافق کتبی طرفین اصلاح شود.

۳- هر یک از طرفین می‌تواند به وسیله یک اطلاعیه کتبی از طریق مجاری دیپلماتیک در هر زمان این معاهده را پایان دهد. خاتمه معاهده در یکصد و هشتادمین روز پس از تاریخ ارائه اطلاعیه نافذ خواهد شد. اختتام این معاهده تأثیری بر مراحل اجرایی استرداد که قبل از تاریخ اختتام آغاز شده است نخواهد داشت.

۴- این معاهده در مورد هر درخواستی که بعد از لازم الاجراء شدن آن ارائه شود، اعمال خواهد شد، حتی اگر جرایم مربوط قبل از لازم الاجراء شدن این معاهده به وقوع پیوسته باشند.»

جمهوری اسلامی ایران و جمهوری خلق چین که از این پس «طرفین» نامیده می‌شوند؛
 با ابراز تمایل ... تصمیم به انعقاد این معاهده گرفته‌اند و به
 شرح زیر توافق نموده‌اند:
 ماده ۱- تعهد به استرداد
 هر یک از طرفین طبق مفاد این معاهده تعهد می‌نماید بر مبنای
 درخواست طرف دیگر، افراد حاضر در قلمرو خود را که به منظور
 انجام دادرسی کیفری یا اجرای حکم محکومیت مورد درخواست
 طرف دیگر هستند، به یکدیگر مسترد نمایند.

الف- دیدگاه مغایرت

استرداد افراد مورد درخواست به جمهوری خلق چین به منظور انجام دادرسی
 کیفری نسبت به آنها مستلزم تأیید جواز دادرسی آن کشور غیراسلامی است. همچنین
 اجرای مجازاتی که در کشور چین بدان محکوم شده، به معنای تأیید حکم صادره در
 چین که یک کشور غیراسلامی است، می‌باشد. بر این اساس، از آنجا که از یک سو
 احکام دادگاه‌های کشور چین مطابق شرع اسلام نمی‌باشد و قضاوت آنان نیز مشروع
 نیست و از سوی دیگر، تأیید معاهده‌ی مزبور، در حکم تأیید جواز دادرسی کشور
 غیراسلامی توسط جمهوری اسلامی ایران است؛ لذا متن معاهده و از جمله اطلاق ماده
 (۱) آن مغایر با موازین شرع است.

- مطابق با موازین شرعی از جمله قاعده‌ی «نفی سیل»،^۱ شارع مقدس هیچ‌گونه
 راه سلطه و برتری و تفوق کفار بر مسلمانان را جایز ندانسته و بلکه آن را حرام
 می‌داند. بر این اساس، از آنجا که تحویل شخص مسلمان به کفار جهت محاکمه‌ی وی
 در چین، مصداق بارز تسلط و تفوق کفار بر مسلمانان است، ماده (۱) معاهده مزبور از

۱. مهمترین آیه‌ای که در قرآن کریم بر این قاعده تصریح دارد، آیه (۱۴۱) سوره مبارکه «النساء» است.
 خداوند در این آیه می‌فرماید: «وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا». مطابق این آیه، در عالم
 تشریح، هیچ حکمی که موجب برتری و سلطنت کافر بر مؤمنان و مسلمانان باشد، وجود ندارد.
 بنابراین طبق آیه‌ی مذکور، هرگونه حکمی که از ناحیه‌ی آن حکم، موجبی برای علو و سلطنت کافر
 بر مسلمانان باشد نفی شده است. (موسوی بجنوردی، سید حسن آقا بزرگ، القواعد الفقہیہ، ج ۱، قم،
 نشر الهادی، چاپ اول، ۱۴۱۹ ق، ص ۱۹۳)

این جهت نقض قاعده‌ی فوق بوده و خلاف شرع است.

ب- تصمیم شورا

ماده (۱) معاهده، مغایر با موازین شرع شناخته شد.

***

ماده ۲- جرایم قابل استرداد

۱- استرداد انجام نخواهد شد مگر آنکه عمل ارتكابی که به استناد آن درخواست استرداد شده است طبق قوانین هر دو طرف جرم بوده و دارای یکی از شرایط زیر باشد:

الف- در صورتی که در خواست استرداد به منظور انجام دادرسی کیفری است، جرم طبق قوانین هر دو طرف دارای مجازات حبس بیش از یک سال یا مجازات سنگین تری باشد؛ یا

ب- در صورتی که درخواست استرداد به منظور اجرای حکم باشد، از مدت محکومیتی که فرد باید تحمل کند، در زمان درخواست، حداقل شش ماه باقی مانده باشد.

۲- در توصیف عملی که طبق بند (۱) این ماده به موجب قوانین دو طرف جرم محسوب می‌گردد، لازم نیست که قوانین دو طرف آن عمل را تحت عنوان مجرمانه یکسان بشناسند یا تعریفی یکسان از آن داشته باشند.

۳- چنانچه استرداد برای ارتكاب دو یا چند عمل که هر یک از آنها طبق قوانین دو طرف جرم محسوب می‌شود، درخواست شود و حداقل یکی از آنها دارای شرایط پیش‌بینی شده در بند (۱) این ماده باشد، طرف درخواست‌شونده می‌تواند برای تمام آن اعمال استرداد را انجام دهد.

الف- دیدگاه مغایرت

- از آنجا که در قضاوت و فرآیند دادرسی کیفری کشور چین، موازین اسلامی رعایت نمی‌شود و تأیید معاهده‌ی مزبور، مستلزم تأیید جواز دادرسی کشور غیراسلامی است؛ لذا ماده (۲) معاهده‌ی مزبور، مغایر با موازین شرع است.

- در نظام حقوقی اسلام قضاوت و اجرای حکم از شئون حاکم و ولی امر مسلمین است و لذا قضات باید مأذون و منصوب از جانب وی باشند. از این رو، چون قضات دادگاه‌های کشور چین از ناحیه ولی امر نصب نشده‌اند و نیز فاقد شرایط شرعی لازم برای قضاوت از جمله عدالت، اسلام و ... هستند، متن معاهده‌ی مزبور از جمله ماده (۲) آن مغایر با موازین شرع است.

- اگرچه ماده (۲) معاهده‌ی مزبور به جرم بودن عمل ارتكابی از نظر قوانین دو کشور (ایران و چین) تصریح کرده است، لکن این تصریح باعث جواز قضاوت کشور غیراسلامی چین نسبت به این جرایم نیست؛ زیرا علاوه بر اینکه راه‌های اثبات جرم در آن کشور مطابق با موازین شرعی نیست، مجازات‌های تعیین شده برای هر جرم نیز لزوماً با نظام حقوقی اسلام یکسان نیست؛ به‌عنوان مثال ممکن است در آن کشور مجازات جرمی اعدام باشد، در حالی که طبق موازین شرعی و قانونی ایران، آن عمل چنین مجازاتی نداشته باشد و اعمال آن مجازات مستلزم ظلم در حق مجرم باشد. بر این اساس، ماده (۲) معاهده‌ی مزبور، بر خلاف موازین شرع است.

ب- دیدگاه عدم مغایرت

- اگر چه عناوین مجرمانه در کشور چین و ایران یکسان نیست، لیکن طبق عبارت «مگر آنکه عمل ارتكابی که به استناد آن درخواست استرداد شده است طبق قوانین هر دو طرف جرم بوده» مذکور در ماده (۲)، استرداد مجرمین وقتی واقع می‌شود که عمل ارتكابی طبق قوانین هر دو طرف، جرم محسوب شود. بنابراین معاهده‌ی مزبور از این جهت فاقد اشکال است؛ زیرا برای عمل ارتكابی، در هر دو کشور مجازات تعیین شده است و امکان مجازات شخص، نسبت به عملی که نظام اسلامی آن را جرم ندانسته، وجود ندارد.

ج- تصمیم شورا

ماده (۲) معاهده، مغایر با موازین شرع شناخته شد.

***

ماده ۴- درخواست استرداد و اسناد لازم

۱- درخواست استرداد باید کتبی و متضمن موارد زیر بوده یا

به همراه آنها باشد:

الف- نام مقام درخواست کننده

ب- نام، سن، جنسیت، تابعیت، اسناد هویت، شغل و محل سکونت یا اقامت شخص مورد نظر و اطلاعات دیگری که می تواند به شناسایی هویت و مکان احتمالی وی کمک کند و در صورت امکان توضیح راجع به مشخصات ظاهری شخص، عکس ها و برگه انگشت نگاری وی

پ- شرحی در خصوص پرونده از جمله خلاصه ای از عمل مجرمانه و نتایج حاصل از آن

ت- متن مفاد مربوط قوانین مرتبط با رسیدگی کیفری که جرم را تعیین می کند و مجازاتی را توصیف می نماید که می تواند در مورد آن اعمال گردد؛ و

ث- متن مفاد مربوط به قوانینی که تعیین کننده هر نوع محدودیت زمانی برای تعقیب یا اجرای مجازات است.

۲- علاوه بر مفاد بند (۱) این ماده:

الف- درخواست استرداد برای انجام دادرسی کیفری علیه شخص مورد نظر باید منضم به تصویری از دستور دستگیری صادره توسط مقام صلاحیتدار طرف درخواست کننده باشد؛ یا

ب- درخواست استرداد برای اجرای حکم علیه شخص مورد نظر باید منضم به تصویری از حکم لازم الاجرای دادگاه و نیز شرحی در مورد مدت محکومیت که قبلاً اجراء شده است باشد.

۳- درخواست استرداد و اسناد همراه آن باید امضاء یا مهر شود و به همراه ترجمه به زبان طرف درخواست شونده یا به زبان انگلیسی باشد.

الف- دیدگاه مغایرت

- با توجه به اینکه ردیف های (ت) و (ث) بند (۱) ماده (۴) موجب تأیید صحت قوانین و صحت آیین دادرسی کشور چین و نیز تأیید ارجاع امور قضایی به دادگاه های کشور مزبور است و این امر موجب اثر دادن به احکام صادره در آن دادگاه ها ولو بر خلاف ضوابط اسلامی است، لذا ماده (۴) معاهده، مغایر موازین شرع است.

- از آنجا که اطلاق ماده (۴) به خصوص بندهای (۱) و (۳) آن، اعمال مقررات غیرمنطبق با موازین شرعی دولت چین را لازم الاجراء دانسته است، ماده‌ی مزبور مغایر موازین شرع است.

- با توجه به اینکه از نظر شرعی اطلاع پیدا کردن از محتویات پرونده خصوصاً در جرایم منافی عفت برای غیرقاضی جایز نیست، اطلاق عبارت «شرحی در خصوص پرونده از جمله خلاصه‌ای از عمل مجرمانه و نتایج حاصل از آن» مذکور در بند (پ) بند (۱) ماده (۴) که مستلزم اطلاع غیرقاضی و نیز انتشار اطلاعات پرونده است، برخلاف موازین شرع است.

ب- تصمیم شورا

ماده (۴) معاهده، مغایر با موازین شرع شناخته شد.

نظر (مرحله اول) شورای نگهبان^۱

همان‌گونه که در موافقتنامه‌های مشابه اظهارنظر شده است این لایحه از این جهت که اطلاق برخی از مواد آن از جمله مواد (۱)، (۲) و نیز بندهای (۱) و (۳) ماده (۴)، اعمال مقررات غیرمنطبق با موازین شرعی دولت طرف متعاقد را لازم الاجراء دانسته و نیز مواد متعددی مستلزم تأیید صحت قوانین و صحت آیین دادرسی قوه قضائیه کشور چین و نیز ارجاع کارهای قضایی به دادگاه‌های کشور طرف متعاقد می‌باشد که خود موجب اثر دادن به احکامی است که در آن دادگاه‌ها ولو بر خلاف ضوابط اسلامی صادر می‌گردد، خلاف موازین شرع شناخته شد.

۱. مندرج در نامه‌ی شماره ۹۲/۳۰/۵۲۲۲۴ مورخ ۱۳۹۲/۸/۲۰ شورای نگهبان، خطاب به رئیس مجلس شورای اسلامی.

مرحله دوم

تاریخ مصوبه مجلس شورای اسلامی: ۱۳۹۳/۱/۲۴ (مصوبه اصراری)

ماده واحده- معاهده استرداد مجرمین بین جمهوری اسلامی ایران و جمهوری خلق چین، به شرح پیوست، تصویب و اجازه مبادله اسناد آن داده می‌شود.

تبصره- رعایت اصل یکصد و سی و نهم (۱۳۹) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران در اجرای ماده (۲۱) معاهده و اصل هفتاد و هفتم (۷۷) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران برای هرگونه اصلاح معاهده در اجرای ماده (۲۲) آن، الزامی است.

بسم الله الرحمن الرحيم

معاهده استرداد مجرمین بین جمهوری اسلامی ایران

و جمهوری خلق چین

...

ماده ۱- تعهد به استرداد

هر یک از طرفین طبق مفاد این معاهده تعهد می‌نمایند بر مبنای درخواست طرف دیگر، افراد حاضر در قلمرو خود را که به منظور انجام دادرسی کیفری یا اجرای حکم محکومیت مورد درخواست طرف دیگر هستند، به یکدیگر مسترد نمایند.

ماده ۲- جرایم قابل استرداد

۱- استرداد انجام نخواهد شد مگر آنکه عمل ارتكابی که به استناد آن درخواست استرداد شده است طبق قوانین هر دو طرف جرم بوده و دارای یکی از شرایط زیر باشد:

الف- در صورتی که در خواست استرداد به منظور انجام دادرسی کیفری است، جرم طبق قوانین هر دو طرف دارای مجازات حبس بیش از یک سال یا مجازات سنگین‌تری باشد؛ یا

ب- در صورتی که درخواست استرداد به منظور اجرای حکم باشد، از مدت محکومیتی که فرد باید تحمل کند، در زمان درخواست، حداقل شش ماه باقی مانده باشد.

۲- در توصیف عملی که طبق بند (۱) این ماده به موجب قوانین دو طرف جرم محسوب می‌گردد، لازم نیست که قوانین دو طرف آن عمل را تحت عنوان مجرمانه یکسان بشناسند یا تعریفی یکسان از آن داشته باشند.

۳- چنانچه استرداد برای ارتکاب دو یا چند عمل که هر یک از آنها طبق قوانین دو طرف جرم محسوب می‌شود، درخواست شود و حداقل یکی از آنها دارای شرایط پیش‌بینی شده در بند (۱) این ماده باشد، طرف درخواست‌شونده می‌تواند برای تمام آن اعمال استرداد را انجام دهد.

...

ماده ۴- درخواست استرداد و اسناد لازم

۱- درخواست استرداد باید کتبی و متضمن موارد زیر بوده یا به همراه آنها باشد:

الف- نام مقام درخواست‌کننده

ب- نام، سن، جنسیت، تابعیت، اسناد هویت، شغل و محل سکونت یا اقامت شخص مورد نظر و اطلاعات دیگری که می‌تواند به شناسایی هویت و مکان احتمالی وی کمک کند و در صورت امکان توضیح راجع به مشخصات ظاهری شخص، عکس‌ها و برگه انگشت‌نگاری وی

پ- شرحی در خصوص پرونده از جمله خلاصه‌ای از عمل مجرمانه و نتایج حاصل از آن

ت- متن مفاد مربوط قوانین مرتبط با رسیدگی کیفری که جرم را تعیین می‌کند و مجازاتی را توصیف می‌نماید که می‌تواند در مورد آن اعمال گردد؛ و

ث- متن مفاد مربوط به قوانینی که تعیین‌کننده هر نوع محدودیت زمانی برای تعقیب یا اجرای مجازات است.

۲- علاوه بر مفاد بند (۱) این ماده:

الف- درخواست استرداد برای انجام دادرسی کیفری علیه شخص مورد نظر باید منضم به تصویری از دستور دستگیری صادره

توسط مقام صلاحیتدار طرف درخواست کننده باشد؛ یا
 ب- درخواست استرداد برای اجرای حکم علیه شخص مورد
 نظر باید منضم به تصویری از حکم لازم الاجرای دادگاه و نیز
 شرحی در مورد مدت محکومیت که قبلاً اجراء شده است باشد.
 ۳- درخواست استرداد و اسناد همراه آن باید امضاء یا مهر شود
 و به همراه ترجمه به زبان طرف درخواست شونده یا به زبان
 انگلیسی باشد.

...

سرانجام مصوبه

* با توجه به اصرار مجلس شورای اسلامی نسبت به مصوبه‌ی خویش در
 خصوص موافقتنامه‌ی فوق، این مصوبه طبق اصل ۱۱۲ قانون اساسی در تاریخ
 ۱۳۹۳/۱/۲۶ برای رفع اختلاف به مجمع تشخیص مصلحت نظام ارسال شد.
 این مصوبه در جلسه‌ی مورخ ۱۳۹۳/۶/۲۹ مجمع تشخیص مصلحت نظام مورد
 بررسی قرار گرفت و مصوبه‌ی مجلس عیناً مورد تأیید قرار گرفت.^۱

۱. اظهار نظر مجمع تشخیص مصلحت نظام راجع به این مصوبه، طی نامه‌ی شماره ۸۲۴۹۹/۰۱۰۱ مورخ ۱۳۹۳/۷/۵ به مجلس شورای اسلامی اعلام شده است.

امام خمینی (ره):

وازشورای محترم نگهبان می خواهم و توصیه می کنم، چه در نسل حاضر و چه در نسل های آینده که با کمال دقت و قدرت و طایف اسلامی و ملی خود را ایا فو تحت تاثیر بیچ قدرتی واقع نشوند و از قوانین مخالف با شرع مطرو و قانون اساسی بدون بیچ ملاحظه ای جلو گیری نمایند.

(صحیفه امام ج ۲۱، ص ۴۲۲)

یزوهشگده شورای نگهبان

آدرس: تهران، خیابان شهید سپهبد قرنی،
کوچه شهید دهقانی نیا (خسرو سابق)، پلاک ۱۲
صندوق پستی: ۱۴۶۳ - ۱۳۱۴۵
تلفکس: ۰۲۱ - ۸۸۳۲۵۰۴۵
info@shora-rc.ir
www.shora-rc.ir